

ARA MATUSIAK | JOANNA DOBKOWSKA | MICHAŁ LAREK | PAULINA MAŁOCHLI

POOLONISTYKA

CZASOPISMO DLA NAUCZYCIELI

ad/grudzień 6/2018 (27)

ISSN 0551-3707 ■ INDEKS 369357 ■ 549 (LX) CENA 55 zł (w tym 5% VAT)

elkie transformacje
zemiany
Sklepach
namonowych

ki na czasie –
śmiertelny
ekspir

wie strony medalu,
i dwa charaktery
dnym człowieku

lotyw przemiany
w literaturze

REKOMENDACJA

R A D A
JEZYKA POLSKIEGO
PRZY PREZYDIUM PAN

ISSN 0551-3707

440727

Multikino

Przemiana bohatera

dr Marzena Tyl

Inspiracje do przygotowania lekcji na podstawie *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza

O motywie przemiany w szkolnych lekturach

Łatwiej chyba wyliczyć utwory – te z listy obowiązkowych lektur w klasach VII i VIII – których bohaterowie nie ulegają przemianie niż dzieła, których bohaterowie przechodzą metamorfozę. Prócz ikon przemiany – Ebenezera Scroogea i Jacka Soplicy – mamy jeszcze pokaźną galerię osób, których oblicze ukazane na pierwszej stronie dzieła różni się od tego opisanego przy końcu utworu. Warto przywołać tu Cześnika Raptusiewicza oraz Rejenta Milczka, największych wrogów, którzy dojrzejają do zgody; Marcina Borowicza, w którym mimo przejściowej fascynacji działaniami zaborcy budzi się patriotyzm; bohatera lirycznego *Trenów*, który odbywa długą i skomplikowaną podróż wewnętrzną, nim udaje mu się odnaleźć spokój po śmierci dziecka; Balladynę, której przemiana akurat ma charakter pejoratywny; czy wreszcie bohaterów *Quo vadis*, którzy „nieustannie zmuszani są konfrontować własne systemy wartości z zasadami moralnymi otaczają-

cych ich osób”². Jak słusznie podkreśla Agnieszka Kowalkiewicz, zderzenie dwóch systemów wartości w *Quo vadis* – pogańskiego i chrześcijańskiego – doprowadziło do wielkiego rozłamu społecznego³. Bohater Sienkiewicza nie mógł być obojętny na toczące się wydarzenia – stawał się albo wrogiem chrześcijan, z lubością przypatrującym się rzezi i domagającym się jej, albo przyjacielem, osobą współodczuwającą w obliczu cierpienia.

Kolejni bohaterowie powieści idą w ślad za apostołem Piotrem; zafascynowani głoszoną przez niego nauką, a jeszcze bardziej reprezentowanym przez chrześcijan systemem wartości, stają się osobami wierzącymi. Taką przemianę przechodzą między innymi Marek Winicjusz oraz Grek Chilon Chilonides.

Metamorfoza rzymskiego patrycjusza była procesem długotrwałym. Choć mogłoby się zdawać, że miłość do Ligii od razu wpłynęła na zmianę tego człowieka, na kolejnych kartach książki obserwujemy mężczyznę, który nie radzi sobie z nauką głoszoną przez

współwyznawców ukochanej. Jest on gotowy oddawać cześć Chrystusowi, ale tylko ze względu na Ligię – po to, by zbliżyć się do niej. Stopniowo zmienia się jego sposób myślenia, jak i sposób traktowania innych ludzi. Chilon natomiast dość szybko deklaruje swoją przynależność do nowej wiary, ale nie postępuje zgodnie z naukami chrześcijan. Przyczynia się nawet do zagłady ludzi wierzących. Dopiero jeden z najbardziej poruszających momentów książki – scena przebaczenia przez Glauka, którego Chilon pozbawił rodziny i majątku – staje się przełomowa. Fragment ten jest ludzko podobny do sceny z powstałych 4 lata później *Krzyżaków*. Jurandowi, który stracił ukochaną żonę i jedyne dziecko, który został oślepiiony i okaleczony, przyprawiono przed obli-

cze Zygryda de Löwe, winnego nieszczęść, które spotkały rycerza ze Spychowa. Jurand jednak puszcza go wolno. W obu tekstach przebaczenie okrucieństw wywołuje silne przeżycia, eksponuje zło, jakie zostało wyrządzone drugiemu człowiekowi. Zygryd nie wytrzymał tego ciężaru i popełnił samobójstwo, Chilon – zdawałoby się, najbardziej tchórzliwa postać w powieści – zyskał bardzo wiele: zdobył się na odwagę i publicznie wykrzyczał prawdę o Neronie, tym samym ściągając na siebie pewną śmierć.

Niniejszy konspekt lekcji poświęcony jest Winicjuszowi i Chilonowi, czyli bohaterom, których drogi do chrześcijaństwa – mimo iż zbiegły się u celu – tak bardzo się różniły.

Temat zajęć	Motyw przemiany w <i>Quo Vadis</i> Henryka Sienkiewicza
Czas trwania	ok. 2 godz. (w zależności od wybranych do realizacji elementów konspektu)
Narzędzia TIK	słownik języka polskiego online, słownik synonimów online, Pixabay
Klasa	VIII
Cel	analiza motywu przemiany w literaturze

Quo Vadis – przebieg lekcji

- Uczniowie starają się stworzyć definicję „przemiany” bez użycia słów z rodziny słowotwórczej tegoż hasła (przemiana „stanie się innym niż poprzednio”)³.
- Uczniowie szukają synonimów słowa „przemiana” w słowniku synonimów (np. „metamorfoza”).
- Uczniowie obserwują na platformie Pixabay obraz ukazujący stadia rozwoju motyla (gąsienica, poczwarka, motyl) i porównują zmiany zachodzące w zwierzęciu do przemiany, jaka zachodzi w Winicjuszcu oraz Chilonie; na podstawie zgromadzonych informacji wypełniają tabelkę. W pogadance trzeba podkreślić, jak bardzo różniły się światy, w których funkcjonowali opisywani mężczyźni. Porównując mężczyzn do rodzącego się motyla, warto odwołać się do budzącego pejoratywne skojarzenia słowa poczwarka (tu: niemoralne zachowanie) oraz piękna zwierzęcia w ostatniej fazie rozwoju (tu: nawrócenie). Rozmawiając o charakterze Chilona, warto zatrzymać się przy temacie wartości i porozmawiać o tym, czym jest mądrość. Chilon charakteryzuje się sprytem, ma wiedzę, ale postępuje źle. Mądrość jest zaś przyczynianiem się do dobra⁴.

	Winicjusz		Chilon	
	Przed przemianą	Po przemianie	Przed przemianą	Po przemianie
Informacje wprowadzające				
Wygląd				
Charakter				
Ocena innych				
Ocena moja				

- Uczniowie tworzą opis przeżyć wewnętrznych jednego z bohaterów lub charakterystykę dynamiczną postaci. Formę pracy wybierają uczniowie lub decyduje o niej nauczyciel.

Opis przeżyć wewnętrznych – kryteria sukcesu

- Piszę w 1. osobie liczby pojedynczej.
- Stosuję przynajmniej trzy akapity.
- Określam moje uczucia.
- Nazywam moje emocje.
- Nadaję tytuł pracy.
- Wprowadzam do pracy pięć nowych słów – synonimów wybranych cech charakteru (opcjonalnie).

Charakterystyka dynamiczna – kryteria sukcesu

- Piszę w 3. osobie liczby pojedynczej.
- Stosuję przynajmniej pięć akapitów.
- Przedstawiam bohatera.
- Opisuję wygląd, uwzględniając ewentualne zmiany.
- Opisuję charakter, uwzględniając zmiany.
- Opisuję, jak bohater jest postrzegany przez innych.
- Oceniam postawę bohatera.
- Nadaję tytuł pracy.
- Wprowadzam do pracy pięć nowych słów – synonimów wybranych cech charakteru (opcjonalnie).

- Wybrane osoby czytają prace na głos.
- Uczniowie wypisują w zeszytach motywy przemiany, nazwiska bohaterów, którzy przeszli metamorfozę.
- Uczniowie – przyglądając się liście bohaterów – samodzielnie redagują temat rozprawki.

Przykładowe tematy

- Czy zgadasz się z twierdzeniem, że przemiana bohatera literackiego zawsze wychodzi mu na dobre? Napisz rozprawkę na ten temat, odwołując się do trzech tekstów literackich, w tym do *Quo vadis*.
- Przemiana, jaka zachodzi w bohaterze, ma wpływ na świat i ludzi wokół. Udowodnij tezę, odwołując się do trzech tekstów literackich, w tym *Quo vadis*.

- Uczniowie zastanawiają się, w jaki sposób można by było napisać rozprawki na wybrane tematy. Omawiają budowę tekstu oraz lektury, które chcieliby opisać. Ćwiczą sztukę argumentacji.
- Uczniowie dyskutują na temat postaci oraz wydarzeń opisanych w lekturze. Można tę rozmowę przeprowadzić wcześniej, przy okazji budowania tabelki pomocniczej do tworzenia charakterystyki lub opisu przeżyć.

Przykładowe tematy do dyskusji

- „Łukasz Kucharczyk również skłania się ku postaci oszusta, który przez skrajną zmianę swojej postawy pokazał, jak wiele może zdziałać w życiu człowieka wiara. – Winicjusz przed przemianą jest po prostu pusty, natomiast Chilonides zdecydowanie zły. Jego nawrócenie, które musiał okupić krzyżem, jest dla mnie bardzo wymowne – przyznaje”⁵. Czy zgadasz się ze stwierdzeniem, że Winicjusz przed przemianą jest „pusty”?
- Czy mieszkaniec Rzymu mógł pozostać obojętny wobec rozgrywających się wydarzeń – mordu dokonywanego na chrześcijanach?
- Czy Chilon nawróciłby się, gdyby nie słowa przebaczenia, które usłyszał od konającego Glauka?

Zakończenie

Pomysły zebrane powyżej mogą posłużyć do zbudowania własnego szczegółowego scenariusza lekcji – można dodawać swoje punkty lub rezygnować z tych zaproponowanych przeze mnie. Elementem opcjonalnym jest na przykład dyskusja. Warto natomiast zostawić ćwiczenie polegające na zbieraniu motywów oraz na tworzeniu tematów rozprawek – to zadanie jest bardzo angażujące i bez wątpienia stanowi ważny punkt w przygotowaniach do egzaminu.

dr Marzena Tył

zyskała dyktando z literatury staropolskiej na KUJ. U. Nauk zymieka języka polskiego i bibliotekarz w Olesnicy i redaktor językowy w Instytucie Naukowym. Wydawnictw „Spółzmi” w Radomiu. Publikowała w czasopiśmie metodycznych i literackich. Interesuje się literaturą staropolską, współczesną oraz literaturą dla dzieci i młodzieży.

Literatura:

- <https://spiswi.pl/strona/przemiana-151961.html> (dostęp: 23.09.2018 r.)
- <http://www.pisa.pl/442911/kapit-zmierzamy> (dostęp: 14.09.2018 r.)
- A. Walekiewicz z Agnieszka Kucharczyk: *Winić i Chilonides*. <http://www.wikiostrowki.pl/postaci/Chilonides> i powieści „*Quo Vadis*” Henryka Sienkiewicza. *Acta Universitatis Wrzesniae. Filologia Literaria Polonica* 2017, nr 3, s. 117–126.
- *Rozmowa z henryk walekiewiczem*. Zbiórka „*100 lat w świat wartości*” Świat Książki, Warszawa 2014.
- *Sienkiewicz z Henryk walekiewiczem*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1956.

Przypisy:

1. A. Walekiewicz z Agnieszka Kucharczyk: *Winić i Chilonides*. <http://www.wikiostrowki.pl/postaci/Chilonides> i powieści „*Quo Vadis*” Henryka Sienkiewicza. *Acta Universitatis Wrzesniae. Filologia Literaria Polonica* 2017, nr 3, s. 117–126.
2. <https://spiswi.pl/strona/przemiana-151961.html> (dostęp: 23.09.2018 r.)
3. <http://www.pisa.pl/442911/kapit-zmierzamy> (dostęp: 14.09.2018 r.)
4. *Rozmowa z henryk walekiewiczem*. Zbiórka „*100 lat w świat wartości*” Świat Książki, Warszawa 2014.
5. <http://www.pisa.pl/442911/kapit-zmierzamy> (dostęp: 14.09.2018 r.)